

Dansens og musikkens rødder 8

Skøjteløberdans fra Legestue-heftet

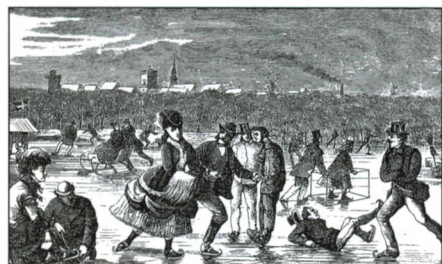
af Per Sørensen

Når man arbejder med dansehistorie, er det nødvendigt, at alle, med indsigt i emnet, hjælper hinanden. Denne gang vil jeg sige tak for hjælpen til Ole Skov, Tage Aabech og Henning Urup, der alle tre har givet deres bidrag til puslespillet om Skøjteløberdans.

Skøjteløberdans, nr. 451 i "358", er en af vore meget populære legestuedanse og kan betegnes som en Schottish-variant. Schottish-dansene kommer til Danmark ca. 1890 - 1895.

Det er klart, at dansen har fået sit navn efter den måde, man danser på, som minder meget om nogle af de figurer, der bruges i skøjteløb.

Skøjteløb har været kendt siden middelalderen, men blev omkring 1860 meget populært hos borgerskabet i Paris, – med lynets hast bredte denne "dille" sig til andre hovedstæder – heriblandt København, hvor man oprettede Kjøbenhavns Skøjteløberforening i 1870.

Illustreret Tidende 1870

Allerede i starten af 1860'erne komponerede Napoleon d. III's hofkomponist, Emil Waldteufel, den berømte Skøjteløbervals, der stadig i dag kan høres engang imellem i radioen.

Vores Skøjteløberdans er imidlertid af yngre dato og er en typisk fransk selskabsdans, der hedder "Pas des Patineurs". I den meget omfangsrige franske dansebog "La Danse" af Eugène Giraudet¹, fra slutningen af forrige århundrede, står der, at dansen er fra 1894. Dansen er koreograferet af professor M. Willemot, og originalmusikken er af komponisten Edouard Jouve, og det er hans opus 21.

Originalmusikken til "Pas des Patineurs" har intet at gøre med den musik, vi benytter, men er typisk salondansemusik fra slutningen af forrige århundrede.

Se 1. reprise af originalmusikken:

Den franske originalnode² med dansebeskrivelse har man kunnet få hos Wilhelm Hansens Musikforlag fra ca. 1896, der havde den i kommission. – Samtidig har man hos Wilhelm Hansen fået dansebeskrivelsen oversat til dansk af danselærerinde Jeanette Hansen, der tidligere havde været balletdanserinde på Det kongelige Teater. Hun var datter af den berømte, italienske luftballonskipper Tardini, der betog hele København i begyndelsen af 1850'erne. På én af sine ballonture i 1851 var Tardini nødt til at springe ud for at redde nogle passagerer, der var med. Han endte i vandet ved Kalvebod Strand og druknede desværre.

Men tilbage til den danske dansebeskrivelse fra 1896³. Her er dansen kaldt

Dansetegning fra forsiden af den franske originalnode.

Skøjteløberdans, og der henvises stadig til den franske originalmusik. Dansebeskrivelsen er identisk med beskrivelsen fra Legestue-heftet.

Den musik, vi benytter, har, som tidlige-

Pas des Patineurs
1. reprise

Moderato.

O. S. V.

re nævnt, intet at gøre med den franske musik, men er en typisk Schottish-melodi og har været kendt af alle og benyttet til et utal af sange og viser. Hvem kender ikke verset:

*Moar, jeg skal tisse, skal du det min dreng,
så skynd dig op på 4. sal, træk tissepotten frem.
Nej, det kan jeg ikke – potten den er fuld,
så skynd dig hen til vinduet og hæld den ud.
:l: Skynd dig, skynd dig, ellers går det galt
slytetøj i bukserne, det ka' vi ikke ha':l:*

Musikken er komponeret af Carl Gottschalksen (1854 - 1939) engang i begyndelsen af dette århundrede, og kompositionen hed "Svensk Schottish". Den udkommer som nodetryk⁴ hos Nordisk Musikforlag i 1904.

Nodeforside af Svensk Schottish fra 1904

Til Skøjteløberdans og til de forskellige viser bruges kun 2 repriser; men i den oprindelige musik fra 1904 findes der også en 3. reprise, der fungerer som triodel.

Her kommer den oprindelige Schottish fra 1904:

Hvornår den franske skøjteløberdans og den dansk komponerede Svensk Schottish-melodi har fundet sammen er umu-

Svensk Schottish
Carl Gottschalksen

Ikke for hurtigt.

lig at sige; men det må have været kort efter, at den var komponeret.

Komponisten, Carl Gottschalksen, var ikke svensk, som nodetiteln kunne foranledige os til at tro, men pæredansk. Han blev født d. 20. feb. 1854 i København. Allerede som barn lærte han at spille violin, og han kom meget i Tivoli

i drengeneårene. Ofte oplevede han H. C. Lumbye, som hans barnesind var meget optaget af. Som ung spillede han ved 17. Bataljons Musikkorps, og 20 år gammel forsøgte han sig som dirigent for et teaterselskab, hvilket lykkedes med stor succes. I en årrække rejste han rundt med forskellige teaterselskaber. Fra

1884 -1904 var han musikdirektør i Casino, senere orkesterleder i Tivoli. Samtidig med teaterarbejdet var hans orkester meget benyttet i de forskellige, københavnske danseetablisser, og der fortælles, at han i sin tid var den mest elskede kapelmester, København havde haft siden Lumbye.

Carl Gottschalksen 1877.

Om sine kompositioner skriver C. Gottschalksen i sin erindringsbog⁵, at han i 1880'erne og begyndelsen af 1890'erne komponerede en del seriøs musik, som

Wilhelm Hansens Musikforlag udgav, der var blot ikke nogen, der interesserede sig for det; men i midten af 1890'erne begyndte han at komponere små, lette dansemelodier og døgnfluer, og så kom der gang i nodesalget. Stykker som Cavalieri-schottish, Tivolis Kanariefugle-Idyl, Svensk Schottish og Studenter Reinlænder var meget yndede, og det varede ikke længe, inden der blev skrevet viser og sange til de meget iørefaldende melodier. Det morede i øvrigt Carl Gottschalksen pludselig at blive "Folkets Musikant".

Til Skøjteløberdansens melodi har der været skrevet utallige viser; men det har været umuligt at opspore, hvem der har skrevet det udødelige vers om "Drengen der skulle tisse", dog må det være en af de første visetekster, for omkring 1906-1907 udkom der på Oluf Strandbergs Forlag en skillingsvis, hvis titel var "Skynd dig, Skynd dig, ellers går det galt", og da var det lille vers allerede kendt, da man over teksten angav, at melodien er "Moder jeg skal" ell. Svensk Schottish. Der findes også et andet vers, hvor det har været umuligt at finde ophavsmanden. Verset har været kendt mange steder i forskellige varianter; her i tradition fra Nordfyn:

*Når jeg får en lille, skal jeg ud og trille op og ned ad gaden med min barnevogn
barnevognen vælter, Tulle falder ud
midt på gaden ligger der en gummisut.
.: Suttet, suttet må vi have med
ellers græder Tulle sig jo halvt ihjel. .:.*

Til slut vil jeg, som en kuriositet, omtale en revyvis⁷ fra Scala Revyen 1927. Hovedtitlen på revyen var "Regn og Sol-

skin". Den 1. afdeling kalder man Historisk Revy, hvor man i sangene og sketchene så tilbage på København i 1880'erne og 1890'erne. Netop vores melodi var med og havde en tekst af Mogens Dam (1897-1979), der fortalte om "Schottish-hysteriet" i midten af 1890'erne. I revyen blev visen sunget af Solveig Odervald-Lander og Hans W. Petersen.

Skottisch

*Søde lille Else, kom og prøv engang,
du for dans har altid haft et morderligt talang.
Skottisch, som er modens allersidste skrig,
danser vi i "Figaro" og "Tivoli".
Skynd dig, skynd dig, det bli'r int'ressant,
sving med hele kroppen, se det går jo brilliant!
Ja, vi hopper rundt som gemserne,
Skønt vi er i midten af halvfemsere.*

*Tiden er af lave, sikke dog en dans,
ja, man skulle tro, at den var lavet på Skt. Hans.
Maven skal man ryste, vride sine knæer,
nu kan det da heller ikke blive værre'.
Skottisch, Skottisch, det betyder vrik,
Modens allersidste skrig til kanibalmusik,
næ, må vi, hvis det for dans skal kald's,
be' om en Mazurka og en Trippevals.*

I øvrigt har andre også beskæftiget sig med skøjteløb og dans, bl.a. har Oscar Morley komponeret "La Patineur" (Skøjteløberen). – Men det er en helt anden historie, som vi må tage en anden gang.

Kildehenvisninger

- 1 Findes i privateje hos Anette Thomsen og Ole Skov
- 2 Findes på Statsbiblioteket i Århus
- 3 Findes på Det kongelige Bibliotek i København
- 4 Findes i privateje hos Pia og Per Sørensen
- 5 "En glad musikants Dagbog" af Carl Gottschalksen. Kunstforlaget Danmark 1920
- 6 "Om traditionel fynsk dansemusik" af Tage Aabech. Folkemusiklauget FYNBOERNE 1994
- 7 Scala-revyen 1927 – Sangheftet. Wilhelm Hansens Musikforlag 1927